

Κρίση και αγορά εργασίας: προσδιοριστικοί παράγοντες των διαφορετικών επιπτώσεων σε άνδρες και γυναίκες

Αν. Καθ. Μαρία Καραμεσίνη
ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Ημερίδα Τράπεζα Ελλάδος
«Η ελληνική αγορά εργασίας στην κρίση»
27 Νοεμβρίου 2012

- Δομική κρίση του ελληνικού μοντέλου ανάπτυξης - οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις χωρίς ιστορικό προηγούμενο
 - Σωρευτική μείωση ΑΕΠ 20.4% μεταξύ 2007 και 2012
 - Μείωση της απασχόλησης κατά 18.3% και αύξηση ανεργίας από 7,5% σε 25.4% μεταξύ Αυγούστου 2008 και Αυγούστου 2012
 - Επιδείνωση της ύφεσης και των επιπτώσεων στην απασχόληση από το 2010 λόγω προγράμματος δημοσιονομικής εξυγίανσης.
-
- **ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΕ ΑΝΔΡΕΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ, ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ – ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ**
-
- Ιδιαιτερότητα σε σχέση με τις τρεις προηγούμενες υφέσεις 1974, 1980-83, 1990-93 (Karamessini 2012, υπό δημοσίευση)
 - Ο τριτογενής τομέας παύει να παίζει προστατευτικό, αντισταθμιστικό και ενισχυτικό ρόλο για τη γυναικεία απασχόληση
 - Για πρώτη φορά σημαντική μείωση απασχόλησης στο δημόσιο τομέα
 - 78,8% της γυναικείας απασχόλησης στις υπηρεσίες και 33,1% των γυναικών μισθωτών εργάζονταν μόνιμα στο δημόσιο τομέα (2008)

Θεωρητικές προσεγγίσεις – διαφορετικά προγνωστικά ως προς τις κατά φύλο επιπτώσεις

A) Επίδραση **ζήτησης εργασίας** στην **απασχόληση**

- Οι γυναίκες έχουν μεγαλύτερη συμμετοχή από τους άνδρες στο **ευέλικτο εργατικό δυναμικό** και απολύονται ευκολότερα (Μαρξ – εφεδρικός στρατός εργασίας, θεωρίες κατάτμησης της αγοράς εργασίας – γυναίκες στο δευτερεύοντα τομέα ή outsiders)
- Ο κατά φύλο **επαγγελματικός διαχωρισμός** της απασχόλησης προστατεύει τις γυναίκες όταν εργάζονται σε επαγγέλματα και κλάδους που είναι λιγότερο ευάλωτοι στην κρίση (Milkman 1976, Bettio 1988, Humphries 1988, Rubery 1988)

B) Επίδραση **ανεργίας** στην **προσφορά εργασίας** και τη **συμμετοχή στο Ε.Δ.**

- Φαινόμενα **πρόσθετου** και **αποθαρρυσμένου** εργαζόμενου/ης – Μεγάλη Ύφεση του 1930 – Mincer (1962), Lundberg (1985) – οικονομικά της εργασίας
Είσοδος στο εργατικό δυναμικό των παντρεμένων γυναικών λόγω της ανεργίας του συζύγου

Εγκατάλειψη του εργατικού δυναμικού από τους ανέργους ή της αναζήτησης εργασίας από τους ανενεργούς

Επιπτώσεις της κρίσης σε βασικά μεγέθη της αγοράς εργασίας κατά φύλο

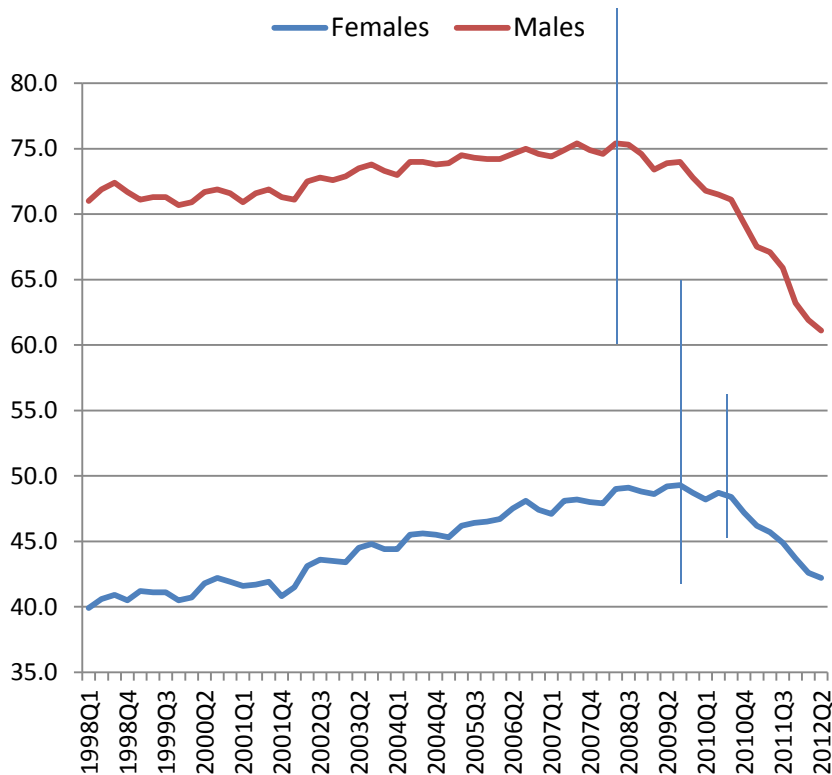
2008 q2 - 20012 q2 (change %)

	Men	Women	
Labour force	-2.7	5.0	
Employment	-19.1	-14.3	
Unemployment	333.3	161.6	
	2008 q2	2012 q2	Change in p.p.
Activity rate (%)			
Men	79.1	77.4	-1.7
Women	55.1	58.2	3.1
Employment rate (%)			
Men	75.4	61.1	-14.3
Women	49.0	42.2	-6.8
Unemployment rate (%)			
Men	4.8	21.0	16.2
Women	11.1	27.5	16.4

- Η απασχόληση των γυναικών υπήρξε λιγότερο ευάλωτη από την ανδρική
- Επικρατεί το φαινόμενο του πρόσθετου εργαζόμενου στις γυναίκες και του αποθαρρυσμένου στους άνδρες
- Το ύψος της γυναικείας ανεργίας επηρεάζεται από την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό

Επιπτώσεις της κρίσης στην απασχόληση ανδρών και γυναικών

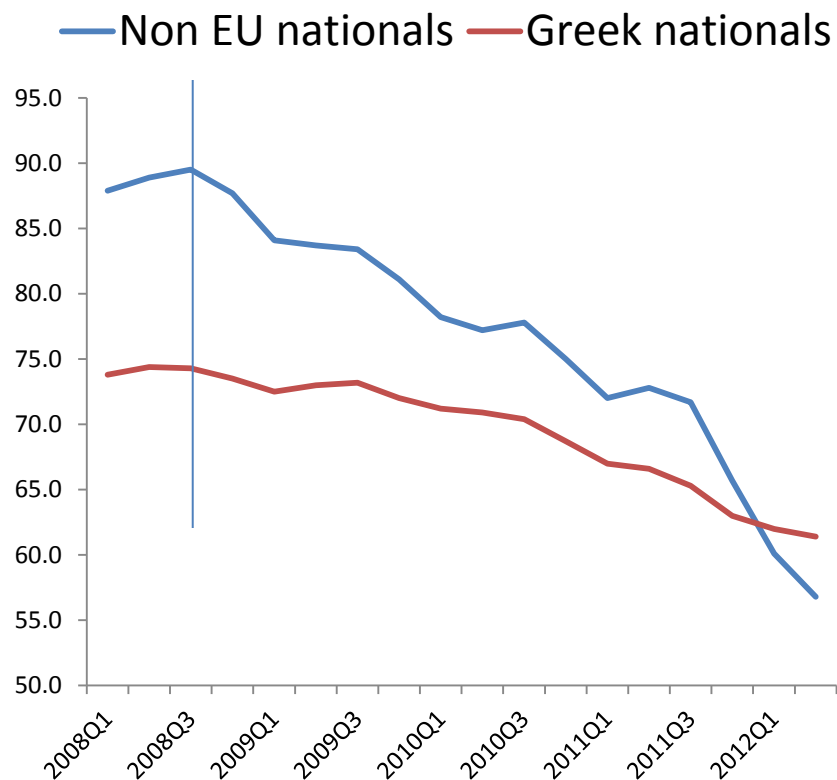
Male and female employment rates (%)

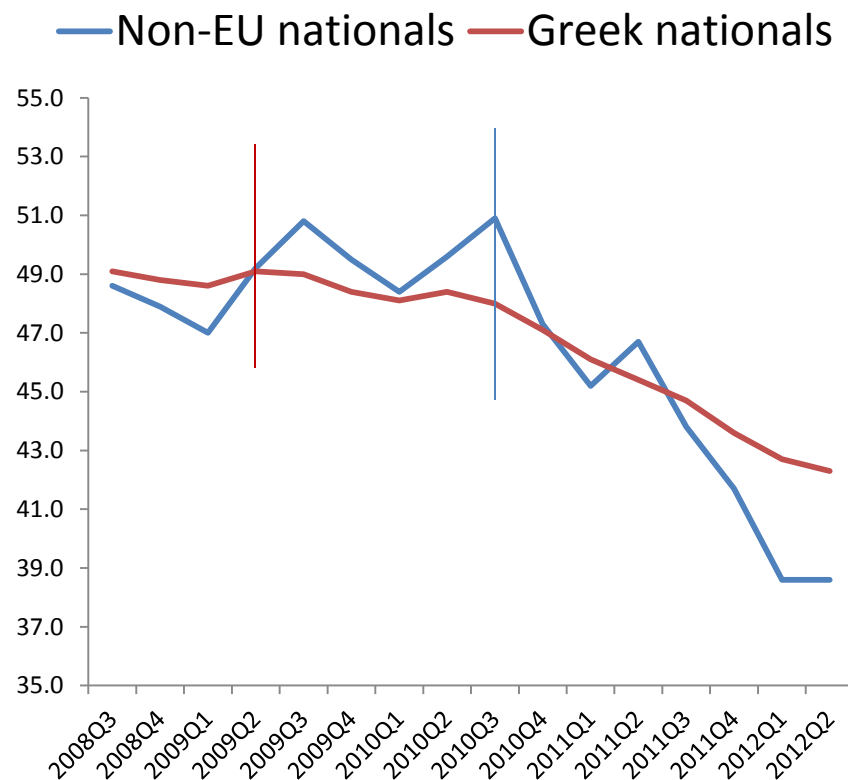
- Πτώση ανδρικού ποσοστού απασχόλησης από α' τρίμηνο 2009
- Πτώση γυναικείου ποσοστού απασχόλησης από το δ' τρίμηνο 2009 - κυρίως όμως μετά το β' τρίμηνο 2010

Διαφορές ανά φύλο και εθνική προέλευση

Male employment rates by nationality

Female employment rates by nationality

Κλαδικός διαχωρισμός της απασχόλησης (sector segregation) κατά φύλο και επιπτώσεις της κρίσης στην απασχόληση

2008q2-2012q2	Change in employment	Sector contribution to change in employment	Female share 2008q2	Female share 2012q2
All sectors	-17.2	100.0	39.1	40.5
Male-dominated sectors*	-34.3	53.8	16.2	17.6
Mixed-sex sectors**	-12.2	42.0	42.9	41.9
Female-dominated sectors***	-5.3	4.2	68.2	66.6

*Men>70% **Women>60% *** 70%≤men>40% and 60%≤women>30%.

Δύο διακριτές φάσεις: 2008q2-2010a2 και 2010q2-2012q2 Αλλαγή οικονομικής πολιτικής – εμφάνιση ύφεσης

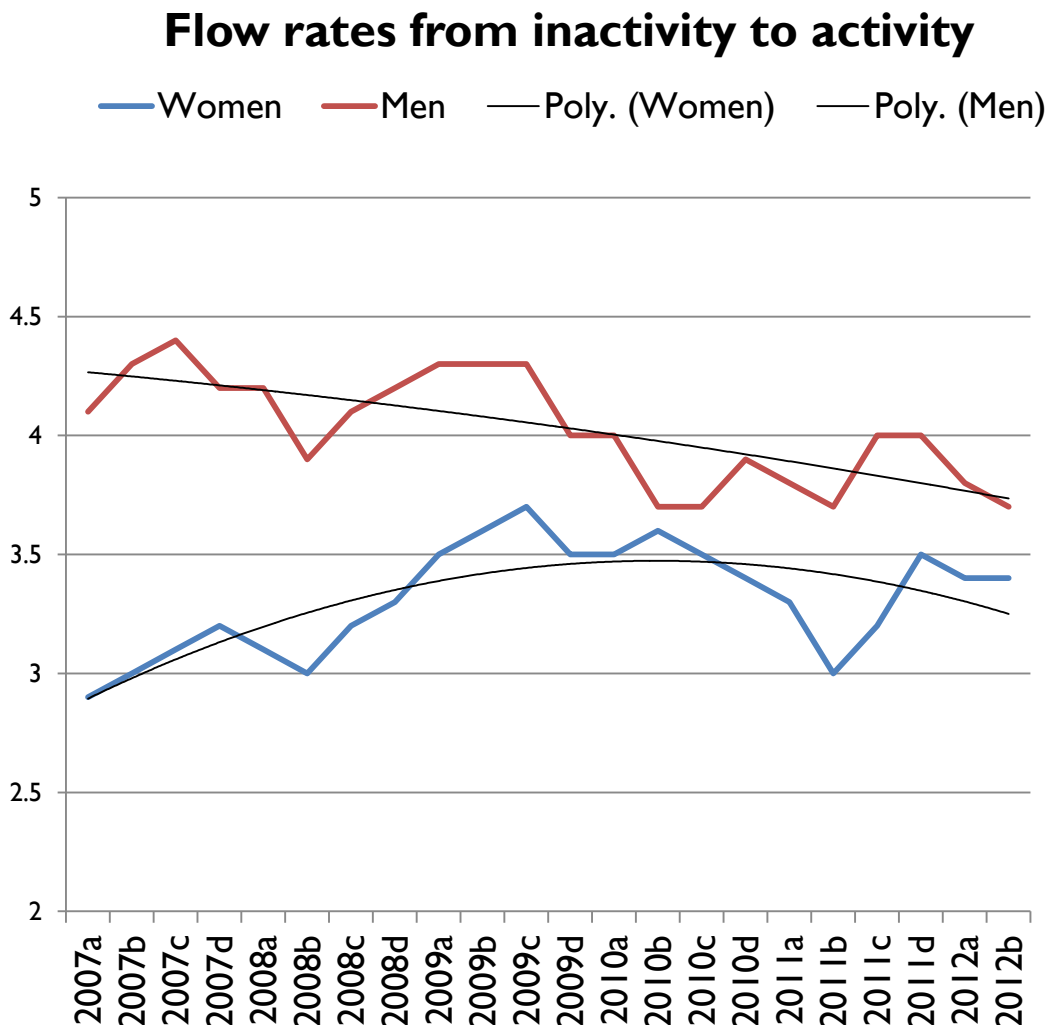
2008q2- 2010q2	Change in employment	Sector contribution to change in employment
All economic sectors	-3.4	100.0
Male- dominated sectors	-11.8	74.0
Mixed-sex sectors	-1.9	26.0
Female- dominated sectors	6.7	0.0

	Change in employment	Sector contribution to change in employment
All economic sectors	-14.3	100.0
Male- dominated sectors	-25.6	44.0
Mixed-sex sectors	-10.5	44.1
Female- dominated sectors	-11.3	11.9

Μεταβολή απασχόλησης (%) στους κλάδους που επικρατούν οι γυναίκες

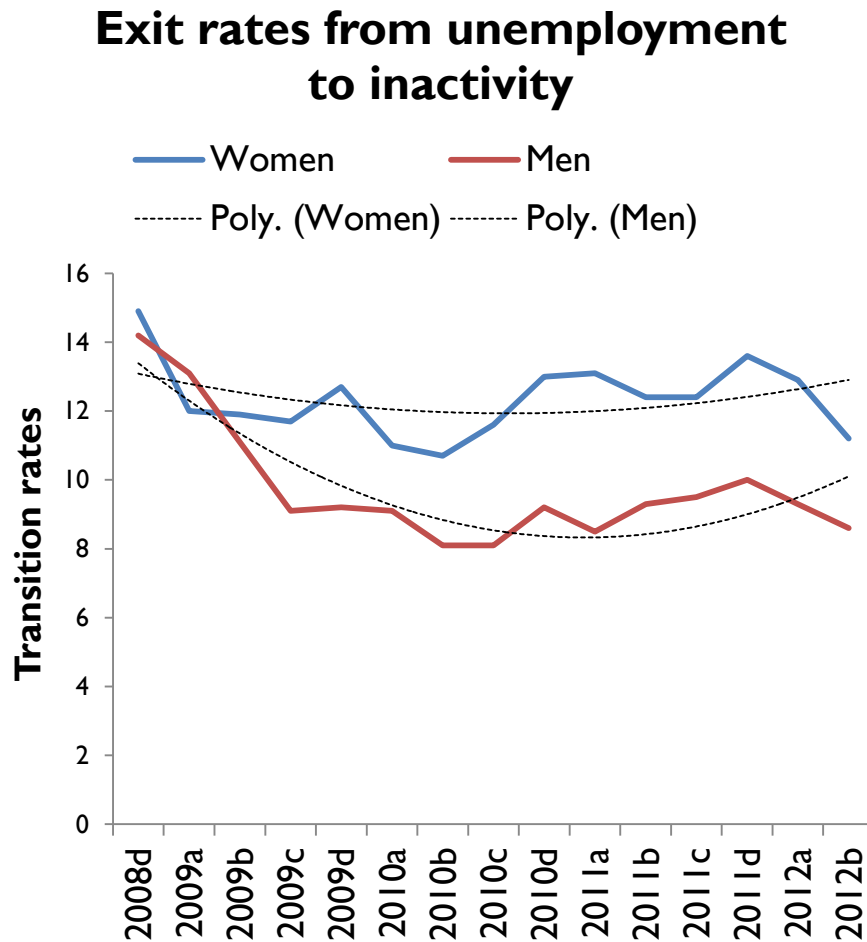
	2008q2- 2010q2	2010q2- 2012q2	2008q2- 2012q2
Education	2.3	-24.8	-5.4
Human health and social work activities	7.2	-17.8	-0.5
Activities of households as employers	24.3	-32.8	-20.4

Επιπτώσεις της κρίσης στην προσφορά εργασίας (1): είσοδος στο εργατικό δυναμικό

Αυξανόμενη
αποθάρρυνση
των **ανενεργών**
ανδρών για
συμμετοχή –
αυξανόμενη
ροπή
συμμετοχής
των **γυναικών**
μέχρι το β'
τρίμηνο 2010 –
αποθάρρυνση
στη συνέχεια

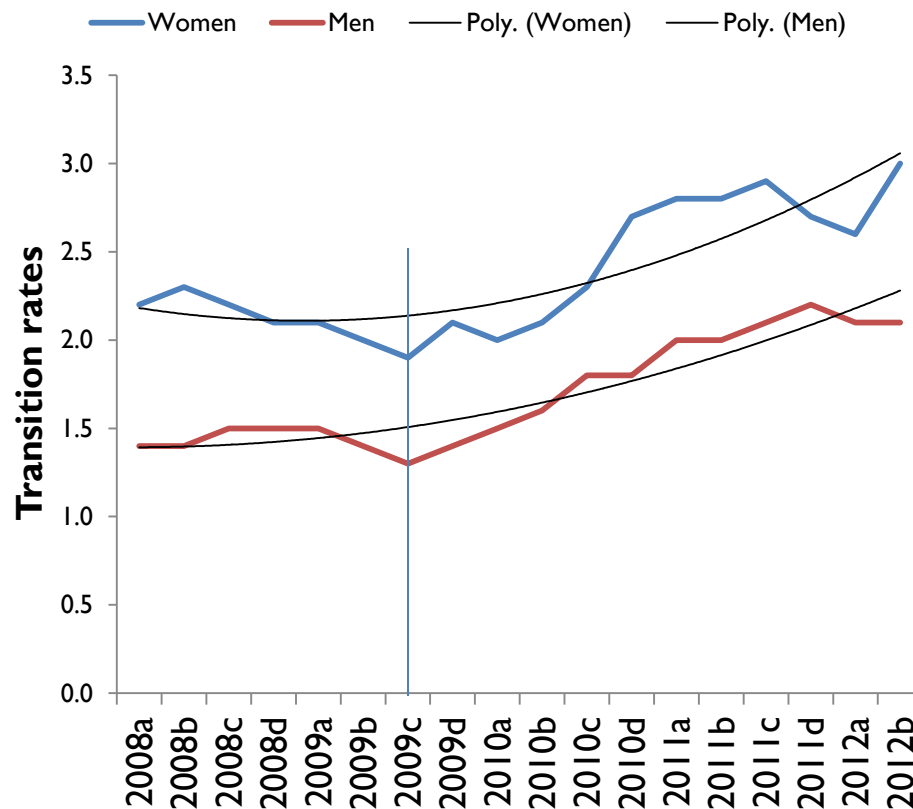
Επιπτώσεις της κρίσης στην προσφορά εργασίας (2): έξοδος ανέργων από το εργατικό δυναμικό

Μείωση της αποθάρρυνσης των ανέργων μέχρι το β' και γ' τρίμηνο του 2010 – περισσότερο στους άνδρες – και αύξηση στη συνέχεια. Οι άνεργες γυναίκες παρουσιάζουν μεγαλύτερο βαθμό αποθάρρυνσης.

Επιπτώσεις της κρίσης στην προσφορά εργασίας (3): έξοδος απασχολούμενων από το εργατικό δυναμικό

Exit rates from employment to inactivity

Παράλληλη τάση
αύξησης ρυθμού
αποχώρησης

για συνταξιοδότηση σε
άνδρες και γυναίκες
από το δ' τρίμηνο του
2009 και ύστερα -
επιτάχυνση του
ρυθμού αποχώρησης
των **γυναικών** το γ' και
δ' εξάμηνο του 2010
μετά τη συνταξιοδοτική
μεταρρύθμιση του
Ιουλίου 2010.

Προσδιοριστικοί παράγοντες των μεταβολών του ποσοστού συμμετοχής κατά φύλο

- Η **μείωση του ανδρικού ποσοστού συμμετοχής** οφείλεται, κατά την πρώτη φάση της κρίσης, στην αύξηση της αποθάρρυνσης των ανενεργών να εισέλθουν στην αγορά εργασίας, ενώ στη δεύτερη φάση προστέθηκαν ως αιτίες η αύξηση της αποθάρρυνσης των ανέργων και η ενίσχυση του ποσοστού αποχωρήσεων από την απασχόληση για λόγους συνταξιοδότησης.
- Η **αύξηση του ποσοστού συμμετοχής των γυναικών** οφείλεται, κατά την πρώτη φάση, στην μείωση της αποθάρρυνσης των ανέργων και των ανενεργών ενώ, κατά τη δεύτερη φάση, η αύξηση της αποθάρρυνσης και στις δύο περιπτώσεις υπεραντισταθμίστηκε από την αύξηση του ποσοστού αποχωρήσεων από την απασχόληση για λόγους συνταξιοδότησης.

Συμβολή ποσοστού συμμετοχής στην αύξηση του γυναικείου ποσοστού ανεργίας - πρώτη προσέγγιση

Female unemployment rate (%)	
2008q2	11.1
2012q2	27.5
2012q2*	22.1
Change 2008q2-2012q2	16.4
Difference 2012q2-2012q2*	5.4
Contribution (%) of the rise in the activity rate in total increase of unemployment rate	32.9%

* Would-be unemployment rate if the activity rate in 2012q2 was the same as in 2008q2 and holding the working age population and employment constant.